

SPOLEČNÁ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP) vytváří rámec pro politické a vojenské struktury EU a pro zahraniční vojenské a civilní mise a operace. SBOP se opírá o globální strategii EU z roku 2016, zatímco Lisabonská smlouva objasňuje její institucionální aspekty a posiluje úlohu Evropského parlamentu. V poslední době prošla SBOP výraznými strategickými a operačními změnami s cílem čelit bezpečnostním výzvám a reagovat na volání veřejnosti po důraznější reakci ze strany EU.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP) je nedílnou součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky Unie (SZBP)^[1]. Rámec SBOP je stanoven Smlouvou o Evropské unii (SEU). Článek 41 nastiňuje financování SZBP a SBOP a tato politika je podrobněji popsána v hlavě V oddílu 2 článkách 42 až 46 (Ustanovení o společné bezpečnostní a obranné politice), v protokolech 1, 10 a 11 a v prohlášeních 13 a 14. Konkrétní úloha Evropského parlamentu v oblastech SZBP a SBOP je popsána v článku 36 Smlouvy o EU.

USTANOVENÍ SMLOUVY TÝKAJÍCÍ SE SBOP

Rozhodnutí týkající se SBOP přijímají Evropská rada a Rada Evropské unie (článek 42 Smlouvy o EU). Tato rozhodnutí jsou přijímána jednomyslně, s výjimkou záležitostí týkajících se Evropské obranné agentury (EDA, článek 45 Smlouvy o EU) a stálé strukturované spolupráce (PESCO, článek 46 Smlouvy o EU), kde se hlasuje kvalifikovanou většinou. Návrhy rozhodnutí obvykle předkládá vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, který rovněž zastává funkci místopředsedy Evropské komise (v současnosti Josep Borrell).

Lisabonská smlouva zavedla pojem evropské politiky schopností a vyzbrojování (čl. 42 odst. 3 Smlouvy o EU) a propojila SBOP a další politiky Unie stanovením požadavku, aby agentura EDA a Komise v případě potřeby spolupracovaly (čl. 45 odst. 2 Smlouvy o EU). To se týká především politik Unie v oblasti výzkumu, průmyslu a vesmíru, v souvislosti s nimiž Parlament získal pravomoc ovlivňovat SBOP mnohem výrazněji, než tomu bylo v minulosti.

[1] Viz hlava V („Obecná ustanovení o vnější činnosti Unie a zvláštní ustanovení o společné zahraniční a bezpečnostní politice (SZBP)“) Smlouvy o Evropské unii (SEU); viz též informační dokument [5.1.1](#) o zahraniční politice EU.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Parlament má právo dohlížet na SBOP a z vlastního podnětu se v těchto záležitostech obracet na vysokého představitele, místopředsedu Komise a na Radu (článek 36 Smlouvy o EU). Dále vykonává kontrolu nad rozpočtovou oblastí této politiky (článek 41 Smlouvy o EU). Dvakrát ročně pořádá Parlament rozpravy o pokroku při provádění SZBP a SBOP a přijímá dvě zprávy: zprávu o SZBP, kterou navrhuje Výbor pro zahraniční věci (AFET) a jež v případě potřeby zahrnuje prvky týkající se SBOP a zprávu o SBOP, kterou navrhuje podvýbor pro bezpečnost a obranu (SEDE).

Od roku 2012 pořádá Evropský parlament spolu s parlamenty členských států dvakrát ročně meziparlamentní konference, na nichž se jedná o otázkách spojených s SZBP. Meziparlamentní spolupráce v těchto oblastech je stanovena protokolem č. 1 k Lisabonské smlouvě, který popisuje úlohu vnitrostátních parlamentů v EU.

Změny zavedené Lisabonskou smlouvou umožnily zlepšit politickou soudržnost SBOP. Ústřední institucionální úlohu má vysoký představitel, místopředseda Komise, jelikož předsedá Radě pro zahraniční věci ve složení ministrů obrany (rozhodovací orgán EU v záležitostech SBOP) a vede agenturu EDA. Politický rámec pro konzultace a dialog s Parlamentem se vyvíjí tak, aby se Parlament mohl do rozvoje SBOP plnohodnotně zapojovat. Podle Lisabonské smlouvy je Parlament partnerem při utváření vnějších vztahů Unie a při řešení výzev popsanych ve zprávě o provádění Evropské bezpečnostní strategie za rok 2008: V moderních demokraciích, v nichž hrají při utváření politik klíčovou roli sdělovací prostředky a veřejné mínění, je zapojení veřejnosti pro udržení našich závazků v zahraničí nepostradatelné. Do nestabilních oblastí po celém světě vysíláme policejní a soudní odborníky a vojáky. Je však na vládách, parlamentech a orgánech EU, aby veřejnosti sdělily, jakým způsobem tato činnost přispívá k bezpečnosti doma.

ZÁLEŽITOSTI S VÝZNAMEM PRO EVROPSKÝ PARLAMENT

Parlament pravidelně organizuje debaty, slyšení a semináře věnované tématům, k nimž patří civilní a vojenské mise SBOP, mezinárodní krize s dopady na oblast bezpečnosti a obrany, mnohostranné rámce pro bezpečnost, otázky kontroly a nešíření zbraní, boj proti terorismu a organizované trestné činnosti, osvědčené postupy pro zlepšení účinnosti bezpečnosti a obrany a právní a institucionální vývoj EU v těchto oblastech.

V návaznosti na prohlášení vysoké představitelky, místopředsedkyně Komise o politické odpovědnosti z roku 2010 se Evropský parlament spolu s Radou, Evropskou službou pro vnější činnost (ESVČ) a Komisí účastní pravidelných společných výměn informací. Vzhledem k tomu, že klíčovou úlohu při zajišťování evropské bezpečnosti má Severoatlantická aliance (NATO), účastní se Evropský parlament Parlamentního shromáždění NATO s cílem rozvíjet vztahy EU-NATO, přičemž respektuje nezávislost obou organizací.

SBOP: RYCHLE SE VYVÍJEJÍCÍ POLITIKA

Ačkoliv během prvních let od roku 2009, kdy vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, neprošla SBOP žádnými zásadními změnami, měla velký potenciál rozvoje v politické i institucionální oblasti.

V červnu 2016 místopředsedkyně Komise, vysoká představitelka předložila Evropské radě globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie na rok 2016 (dále jen „globální strategie EU“). Tato strategie EU uvádí pět priorit zahraniční politiky EU: bezpečnost Unie; odolnost států a společenství na východě a na jihu EU; rozvoj integrovaného přístupu ke konfliktům; kooperativní regionální uspořádání, kooperativní regionální uspořádání a globální správa pro 21. století. Toto provádění musí být každý rok v konzultaci s Radou, Komisí a Parlamentem předmětem přezkumu.

Dne 16. září 2016 členské státy v Bratislavě zopakovaly, že jsou připraveny posílit spolupráci EU v oblasti vnější bezpečnosti a obrany. Následoval „zimní balíček opatření v oblasti obrany“, který sestává ze tří iniciativ.

V listopadu 2016 předložila místopředsedkyně Komise, vysoká představitelka Radě nejprve [prováděcí plán v oblasti bezpečnosti a obrany](#), jehož záměrem je uvést do praxe vize formulované v globální strategii EU. Plán stanoví 13 návrhů opatření, jako např.: provedení koordinovaného každoročního přezkumu v oblasti obrany (CARD) s důrazem na výdaje (zkušební fáze byla dokončena v roce 2018 a první úplný cyklus zahájen na podzim roku 2019); zlepšení rychlé reakce EU využívající mimo jiné bojové skupiny EU a nová jednotná stálá strukturovaná spolupráce (PESCO) členských států, které jsou ochotny převzít větší závazky v oblasti bezpečnosti a obrany.

Dne 30. listopadu 2016 vysoká představitelka, místopředsedkyně Komise představila členským státům [Evropský obranný akční plán](#) (EDAP), jehož součástí jsou klíčové návrhy týkající se Evropského obranného fondu, které se zaměřují na výzkum v oblasti obrany a na rozvoj kapacit. V prosinci 2016 přijala Rada rovněž závěry, v nichž podpořila plán posílit rozhodnutí o spolupráci mezi EU a NATO přijatá ve Varšavě (42 návrhů). Tyto tři plány, které tvoří tzv. „zimní balíček opatření v oblasti obrany“, představují dohromady důležitý krok směrem k provádění Lisabonské smlouvy v oblasti bezpečnosti a obrany. Prokázaly schopnost EU rychle a důsledně naplňovat požadavky členských států, které prokázaly silnou politickou vůli k dosažení pokroku.

Parlament průběžně dokazuje, že v této oblasti hodlá jednat a prosazovat politické iniciativy. Navrhl, aby Evropská obranná agentura provedla pilotní projekt týkající se výzkumu v oblasti SBOP, pokud jde o vojenské požadavky. Po ukončení pilotního projektu následovala přípravná akce zaměřená na výzkum v oblasti obrany s investicemi ve výši 90 milionů EUR na období 2017–2019. Nejnovější návrhy Komise týkající se financování iniciativy na podporu výzkumu a technologie v oblasti obrany na období po roce 2020 ukazují, že iniciativa Parlamentu hrála v tomto důležitém procesu významnou úlohu.

2017 AŽ 2019: KLÍČOVÝ VÝVOJ V OBLASTI SBOP

Evropská rada v březnu 2017 zhodnotila dosažený pokrok a zdůraznila zřízení [Útvaru schopnosti vojenského plánování a vedení](#) (MPCC), nové struktury, která má zlepšit schopnost EU reagovat rychleji, efektivněji a plynuleji ve věcech plánování a provádění vojenských misí bez výkonných pravomocí. MPCC dnes dohlíží na tři mise (v Mali, Somálsku a Středoafričské republice) a do roku 2020 by měl být připraven řídit vojenskou operaci s výkonnými pravomocemi. Rada rovněž konstatovala pokrok v dalších oblastech, jako je zřízení evropského mírového nástroje, jehož cílem je zvýšit účinnost misí EU, podpořit jeho partnery a přispět k mírovým operacím.

Dne 16. března 2018 přijala Rada [strategický plán](#), jak uplatňovat stálou strukturovanou spolupráci, jenž stanovil strategické směry a pokyny, jak strukturovat budoucí práci na procesech i řízení. V současné době se pracuje na [34 projektech](#), na nichž se podílí 25 členských států. Parlament v roce 2018 ve svém [usnesení](#) o výroční zprávě o provádění společné bezpečnostní a obranné politiky^[2] zdůraznil své přesvědčení, že zavedení stálé strukturované spolupráce, koordinovaného každoročního přezkumu v oblasti obrany a Evropského obranného fondu členským státům pomůže prohloubit jejich spolupráci v oblasti obrany a účinněji vynakládat jejich rozpočty na obranu. Parlament také žádal, aby byly ve [víceletém finančním rámci](#) (VFR) na období 2021–2027 vyčleněny dostatečné finanční zdroje na činnost ESVČ a aby EU své zdroje soustředila na strategické priority. Toto usnesení také zdůraznilo, že je třeba Parlament odpovídajícím způsobem zapojit do kontroly a strategického řízení nástrojů.

V srpnu 2018 Komise zavedla [Evropský program rozvoje obranného průmyslu](#) (EDIDP), který podpoří konkurenceschopnost a inovační kapacitu obranného průmyslu Unie. V prosinci 2018 uznali [vedoucí představitelé EU](#) také pokrok dosažený v oblasti bezpečnosti a obrany, jako např. rozšíření paktu pro [civilní SBOP](#) (CCC). V květnu 2019 Komise a ESVČ předložily [společný akční plán](#) s cílem usnadnit provádění CCC. V červnu 2019 přijala Rada [závěry](#) navazující na jednání o stavu globální strategie EU. V rámci těchto závěrů Rada doporučila plné uplatnění Evropského obranného fondu, což posílí obranný průmysl a technologie EU. Ve třetí zprávě o [globální strategii](#), která byla zveřejněna v říjnu 2019, se požaduje další úsilí v oblasti evropské technologické a průmyslové základny. Je zde rovněž vyzdvížen pokrok, jehož EU dosáhla při překonávání překážek bránících vojenské mobilitě.

Vztah mezi EU a NATO v oblasti bezpečnosti a obrany je i nadále silný. V návaznosti na [společné prohlášení](#) EU a NATO z roku 2016 o strategickém partnerství podepsaly obě organizace v červenci 2018 další [prohlášení](#), v němž se dohodly na rozšíření rozsahu svého úsilí v oblasti spolupráce. V červnu 2019 místopředsedkyně Komise, vysoká představitelka a generální tajemník NATO zveřejnili [zprávu](#) o provádění 74 společných návrhů a o jejich příslušných výsledcích. Ve svém [projevu](#) v říjnu 2019 bývalá místopředsedkyně Komise, vysoká představitelka Federica Mogheriniová prohlásila, že „strategická autonomie a spolupráce s našimi partnery – počínaje NATO – jsou dvě

[2]Přijaté texty, [P8_TA\(2018\)0513](#).

strany téže mince“, čímž objasnila, jak je partnerství EU s NATO důležité pro fungování přístupu, jenž zahrnuje samostatnost doprovázenou spoluprací^[3].

EU a NATO usilovně bojují proti hybridním a kybernetickým hrozbám. Společně vytvořily Evropské centrum excelence pro boj proti hybridním hrozbám se sídlem v Helsinkách. Kromě toho zavedla EU režimy chemických a kybernetických sankcí a středisko pro hybridní hrozby, které vypracovává strategickou analýzu. Díky partnerstvím veřejného a soukromého sektoru Komise se očekává, že v roce 2020 bude investováno 1,8 miliard EUR do kybernetické bezpečnosti.

Parlament bude nadále usilovat v rámci svých pravomocí o dosažení cílů Evropské unie jakožto subjektu zajišťujícího bezpečnost účinným a viditelným způsobem, jak požadují občané EU. V období od února do března 2019 Parlament znovu potvrdil svou podporu stálé strukturované spolupráci, CARD, ERF a EPF. V dubnu 2019 přijal [díleční dohodu](#) o nařízení o ERF na období 2021–2027, přičemž citlivá otázka účasti třetích zemí byla ponechána na rozhodnutí členských států.

Jérôme Legrand
11/2019

[3]Tímto vyjádřením paní Mogheriniová poukazuje na schopnost EU spolupracovat s NATO i s dalšími partnery, aniž by byla ohrožena její vlastní strategická autonomie v oblasti obrany a bezpečnosti.

